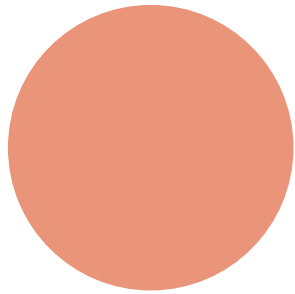

**KARTTA MAAILMAAN,
JONKA HALUAT**

**- OMANNÄKÖISTÄ
YRITTÄJYYTTÄ JA
TYÖELÄMÄÄ ETSIMÄSSÄ**

Yrittäjänä tavoitteeni on ansaita mahdollisimman paljon rahaa.

Yritystoiminnan tavoitteena on taata yrityksen omistajien varallisuuden karttuminen.

Toimin sen mukaan, mistä on minulle itselleni hyötyä.

Haluan kasvattaa yritystoimintaani ja menestyä taloudellisesti.

Yritystoiminta on jatkuvaa kovaa kilpailua.

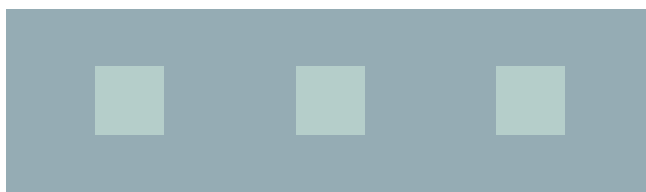
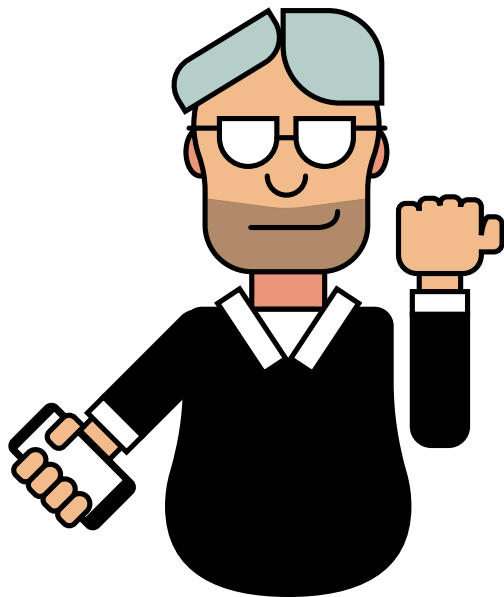
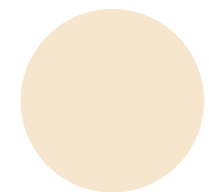
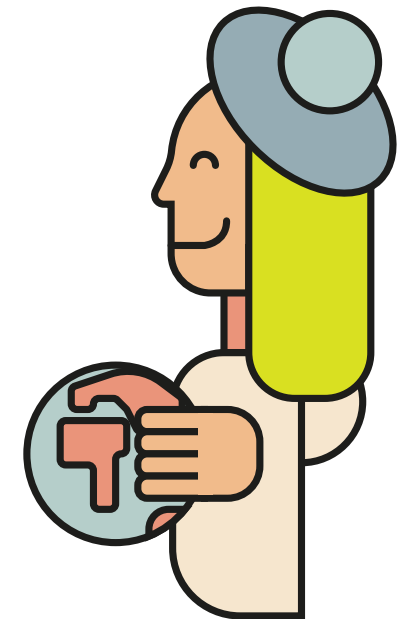
Yritystoiminta mahdollistaa hyvän ja merkityksellisen elämän minulle ja muille.

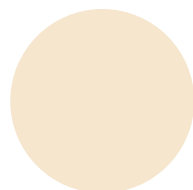
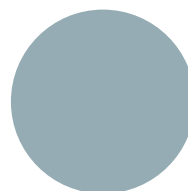
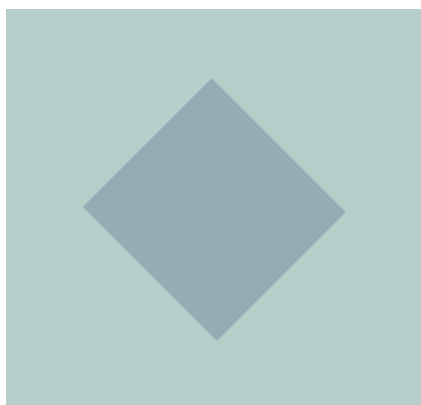
Yrittäjänä voin muuttaa maailmaa paremmaksi.

Haluan, että yritystoimintani on hyödyksi muille ihmisille ja ympäristölle.

En halua tavoitella menestystä muiden kustannuksella.

Yritystoimintani on menestyksellistä, jos se tuottaa hyötyä muille ihmisille ja ympäristölle.

LUT Scientific and Expertise
Publications – Oppimateriaalit –
Lecture Notes No. 23

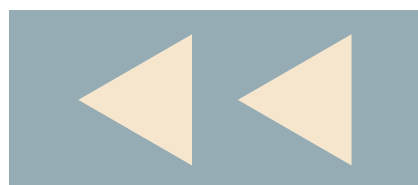
Kirjoittajat: Suvi-Jonna
Martikainen ja Tuija Oikarinen

Asiantuntija: Laura Mellanen

ISSN-L: 2243-3392

ISSN: 2243-3392

ISBN: 978-952-335-631-3
(sähköinen)

SISÄLLYS

Johdanto

Millaisen maailman haluan?

Mitä haluan oppia?

Kenen kanssa yhteistyössä?

Kuinka toimintani vaikuttaa?

Mitä mahdollisuuksia avautuu?

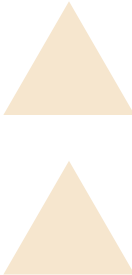
Ohjaajalle eväiksi reflektiokeskusteluun

JOHDANTO

Tämän oppaan tarkoitus on avata ajatuksia yrittäjyydestä mahdollisuutena muuttaa maailmaa. Työ ja yrittäjyys ovat merkittäviä uuden maailman luomisen areenoita. Opas auttaa piirtämään polkua kohti omannäköistä yrittäjyyttä ja hyödyntämään työssäoppimisen tarjoamia mahdollisuuksia.

Oppaan innoittajana on toiminut taloustieteen nobelisti Muhammad Yunus. Hän on todennut^{1,2}, että vallitsevat ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset kestävyysaasteet ovat syntyneet perinteisen jatkuvaa kasvua ja voiton maksimointia tavoitte-

levän yritystoiminnan myötä. Näihin haasteisiin on löydettävä uusia ratkaisuja, joka vaatii myös yrittäjyyden ja yritystoiminnan muutosta. Toisaalta haasteissa piilee mahdollisuuksia uudelle työlle ja yrittämiselle. Nuorilla on työelämän ja yrittäjyyden muutoksessa avainrooli. Nuorten saattamisessa uudelle mielekkäälle työ- ja yrittäjyysajatteluun myös yrittäjyyskasvatukselta vaaditaan uudelle linjoja. Oppaassa nostetaan perinteisen yrittäjyyskasvatuksen rinnalle humanistista lähestymistapaa.

Yunusin mukaan nuorilla on mahdollisuus luoda uudelle systemi – suorastaan uusi maailma. Nuoret ovat täynnä ideoita ja toimintasuunnitelmia, ja heidät on varustettu erinomaisesti uuden systemin rakentamiseen. He ovat syntyneet digitalisaation

1 Building Social Business: The new kind of capitalism that serves humanity's most pressing needs (2010)

2 A world of three zeroes: the new economics of zero poverty, zero unemployment and zero carbon emission (2017)

ja globalisaation maailmaan, ja ovat koulutettuja, kansainvälisiä ja monella tavalla osaavia ongelmanratkaisijoita. Mutta koulutus ja ohjaus voisi tarjota nuorille laajempia visioita tulevaisuuden maailmassa toimimiseen. Nuoret kaipaavat karttaa parempaan maailmaan tai välineitä, joilla he itse voisivat piirtää oman karttansa maailmaan, jollaisen he haluaisivat.

Tämä opas toimii kartan piirtämisen tukena ja erilaisten näkökulmien avaajana suhteessa yrittäjyyteen ja työhön. Opas on tarkoitettu sekä oppijan että ohjaajan käyttöön tukemaan työpaikalla oppimista erilaisissa työssäoppimis-, työkokeilu- tai työharjoittelujaksojen aikana.

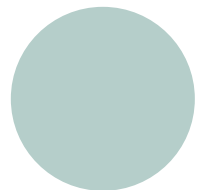
Oppijalle

Oppaan avulla oppijan on mahdollista löytää tai piirtää kartta tulevaisuuden maailmaan, jonka hän näkee toivottavana. Opas ohjaa nuorta pohtimaan, mikä työn ja yrittäjyyden rooli on hyvän ja merkityksellisen elämän ja maailman rakentumisessa. Työssäoppimisjakson kokemuksia peilataan

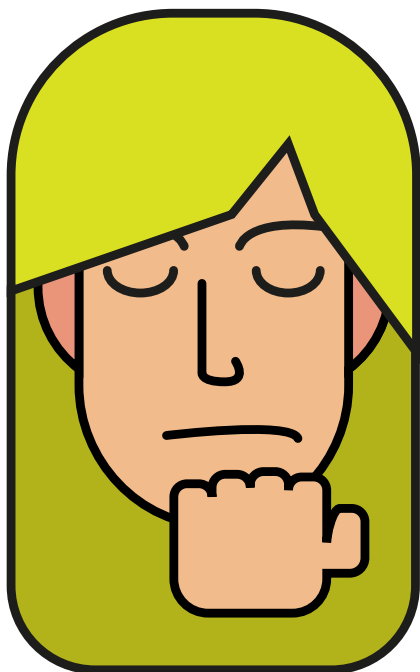
ajatuksiin maailmasta, jonka oppija haluaisi. Havaintojen ja kokemusten perusteella voi avautua näkökulmia omien osaamisten, yhteistyön, toiminnan ja mahdollisuuksien kehittämiseen.

Ohjaajalle

Ohjaajalle opas antaa vinkkejä reflektiokeskusteluihin. Keskusteluiden tavoitteena on tukea nuorta rakentamaan visiota maailmasta, jonka hän haluaa sekä piirtämään karttaa, kuinka yrittäjyys tai työ auttaa etenemään sitä kohti. Opas antaa työssäoppimiseen laajan näkökulman, jossa oppijaa ohjataan ajattelemaan hyvää elämää ja maailman muutosta paremmaksi. Sen ei kuitenkaan ole tarkoitus vastuuttaa nuorta koko työelämän, yrittäjyyden ja maailman parantamisesta. Ohjaajan rooli oppijan tukemisessa nousee siksi erityisen tärkeäksi. Oppaan reflektiokysymykset on rakennettu niin, että ne auttavat nuoren ohjaamisessa uudenlaiseen työhön ja yrittäjyyden ajatteluun.

OPPIJAN KYSYMYKSET

MILLAISEN MAAILMAN HALUAN?

Kuvittele, että heräät maailmaan, joka on kaikilta osin juuri sellainen kuin haluaisit. Pohdi, mitä kaikkea siinä maailmassa näet. Kiinnitä erityisesti huomiota sinulle tärkeisiin asioihin: miten ne ovat muuttuneet ja millaisiksi.

Voit käyttää ajatusten virittämisen apuna seuraavia alakysymyksiä. Niiden on tarkoitus herätellä ajatuksia, eikä jokaiseen tarvitse vastata. Vastaa siis kysymyksiin, jotka sinusta tuntuvat puhuttelevilta tai tärkeiltä.

**Tee tämä
ennen työssä-
oppimisen
alkua**

Maailma, jonka haluan:

Miltä se näyttää sinulle itsellesi? Entä ystävillesi, perheellesi? Miltä eri ikäisten ihmisten elämä näyttää? Entä erimaalaisten? Millaista on elämä hyvinvointivaltiossa? Entä globaalisti?

Mikä on mielestäsi erityisen tärkeää?

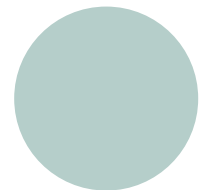
Kuinka ihmiset ovat keskenään tekemisissä? Millaisia ovat ihmissuhteet, lähisuhteet, vuorovaikutus, yhteydenpito ja sen välineet? Kuinka

ihmiset tekevät yhteistyötä ja millaisten asioiden puolesta – tai mitä vastaan?

Millaisissa oloissa ihmiset elävät? Millaisia ovat kaupungit, asuinalueet? Miten ihmiset asuvat? Miten sinä haluat asua ja millaisissa oloissa elää?

Millaista on omistaminen, suhde rahaan tai maailmantalous?

Millaista on ympäristö ja luonto? Entä ihmisten suhde luontoon?

OPPIJAN
KYSYMYKSET

Kun olet yleisesti hahmottanut maailmaa, jonka haluat, pohdi erityisesti:

Millaista on työ ja ansaitseminen?

Millaista olisi ihanteellinen työ ja ansaitseminen juuri sinulle?

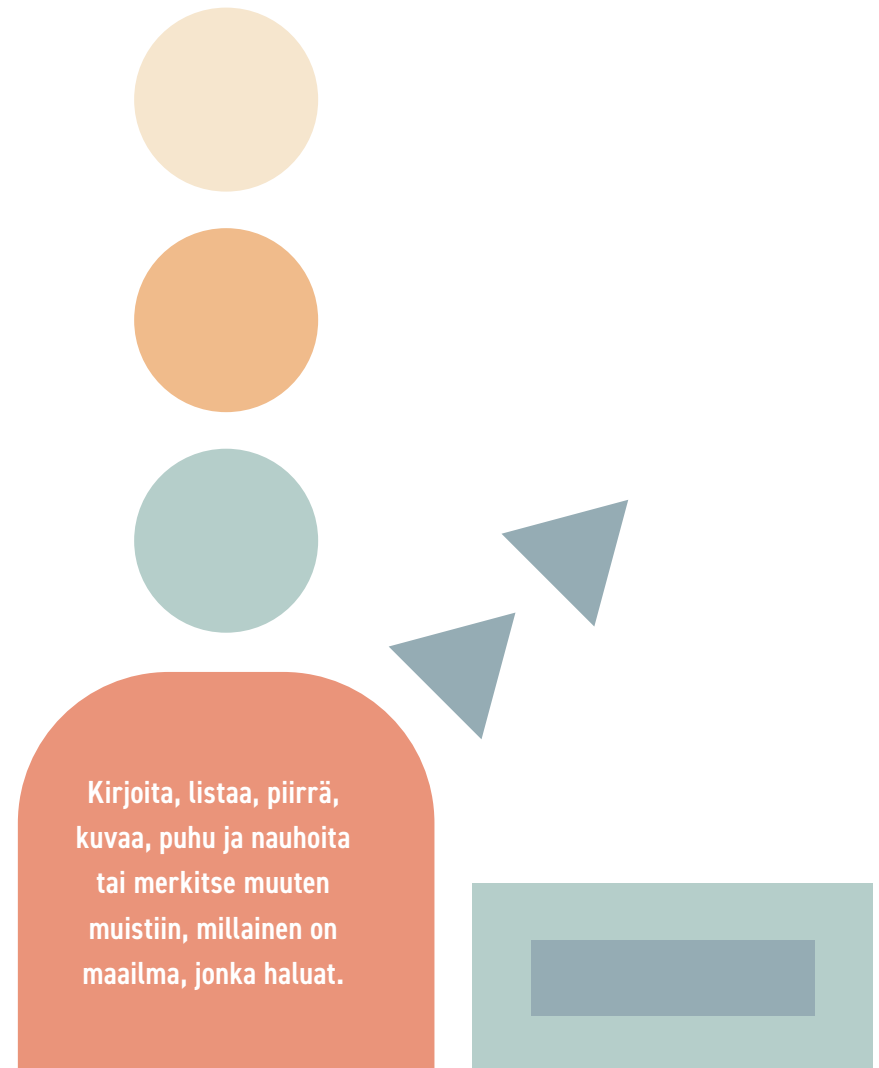
Millaista on arki työpaikoilla?

Millaisia vaikutuksia haluat työlläsi olevan maailmaan?

Lähiympäristöösi? Suomeen?

Muille ihmisille? Luonnolle?

Entä miten omalla työlläsi voisit vaikuttaa maailmaan, jollaisen itse haluaisit?

MITÄ HALUAN OPPIA?

Tee tämä työssä- oppimisen alkaessa

Kun olet hahmotellut mielikuvan ja vision maailmasta, jonka haluat, palaa takaisin nykyhetken todellisuuteen. Vertaile tämän hetkistä todellisuuttasi maailmaan, jonka haluat.

Mikä tämänhetkisessä todellisuudessa jo vastaa haluamaasi maailmaa?

Mitä voisit lähteä tavoittelemaan lisää tässä todellisuudessa? Miten?

Havaitsetko joitain ongelmia, joihin voisit työlläsi tavoitella ratkaisua päästäksesi lähemmäs maailmaa, jonka haluat?

Havaitsetko joitain esteitä?
Miten voisit ylittää ne?

Onko joitain mahdollisuuksia, joihin voisit tarttua, jotka mielestäsi voisivat lähemmäs haluamaasi maailmaa?

OPPIJAN KYSYMYKSET

Pohdi työpaikkaa, jossa olet työssäoppimassa. Miten työssäoppimisjakso voi auttaa sinua matkalla kohti maailmaa, jonka haluat?

Mitä sellaista voit työpaikalla oppia, joka vie sinua kohti haluamaasi maailmaa?

Mitä haluaisit työpaikalla oppia?

Mitä haluat päästä itse tekemään?

Keitä haluaisit oppia tuntemaan?

Kenen työhön haluaisit perehtyä?

Kenen kanssa haluaisit tehdä yhteistyötä?

Listaa itsellesi oppimistavoitteita sinulle merkityksellisistä asioista. Tee oma suunnitelmasi, miten voit hyödyntää työssäoppimisjaksoa haluamasi maailman rakentamiseksi ja sinulle tärkeiden asioiden oppimiseksi.

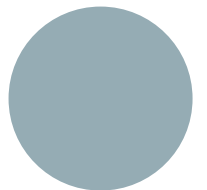
KENEN KANSSA YHTEISTYÖSSÄ?

**Tee tämä
muutaman
viikon työssä-
oppimisen
jälkeen**

Kun olet ollut työpaikassa muutaman viikon, pohdi tyypillistä työpäivääsi. Mieti tilanteita, joissa olet työpaikalla yhteistyössä muiden ihmisten kanssa:

Millaisena olet kokenut yhteistyön ja muiden kanssa yhdessä olemisen työpaikalla? Millaista se on sinulle? Millaista se näyttää olevan muille?

Miten asioista sovitaan? Kuka ohjaa yhteistyön sujumista ja miten?

OPPIJAN
KYSYMYKSET

Millaisissa tilanteissa yhteistyö on ollut hyvää ja toimivaa?

Mistä saat iloa, innostusta, uusia näkökulmia tai oivalluksia yhteistyössä?

Mitä olet oppinut muilta?

Mitä haluaisit oppia muilta vielä enemmän?

Onko työpaikalla joku, jolta haluaisit erityisesti oppia tai kysyä jotain? Mitä jos pyytäisit häntä kertomaan lisää asiasta?

KUINKA TOIMINTANI VAIKUTTAA?

**Tee tämä
työssä-
oppimisen
viimeisten
viikkojen
aikana**

Työssäoppimisen lähestyessä loppua mieti, mitä sen aikana teit työpaikalla.

Mitä uusia asioita opit tekemään?

Rohkenitko kokeilla jotain, mitä et olisi uskonut tekeväsi?

Miten oma toimintasi liittyi työpaikan kokonaisuuteen?

Miten voit vaikuttaa omaan toimintaasi? Entä muihin asioihin työpaikalla?

Millaiset tavoitteet, arvot tai periaatteet olivat oman toimintasi takana?

OPPIJAN
KYSYMYKSET

Millaiset tavoitteet, arvot tai periaatteet näet työpaikan toimintaa ohjaavina?

Millaisena näet työpaikan toiminnan vaikutukset sen ympäristöön?

Millaisena näet tässä työpaikassa oman toimintasi vaikutukset muihin ihmisiin? Entä laajemmin ympäristöön?

Mikäli työpaikan meininki ei vastannut maailmaa, jonka haluat, mitä pitäisi muuttaa?

Pohdi, millaisia vaikutuksia työpaikan toiminnalla on muihin ihmisiin ja ympäristöön. Millainen on työpaikan arvopohja? Peilaa huomioitasi työpaikasta maailmaan, jonka haluat. Kuinka ne suhteutuvat toisiinsa? Tunnista ja listaa, mitkä työpaikan toiminnan arvot ja vaikutukset ovat yhteneväisiä haluamasi maailman kanssa? Entä mitkä ovat ristiriidassa?

MITÄ MAHDOLLISUUKSIA AVAUTUU?

**Tee tämä
työssäoppimis-
jakson
loppuessa**

Kun työssäoppimisjakso loppuu, vertaile kokemuksiasi työpaikasta maailmaan, jonka haluat. Miten työpaikalla oppimasi ja kokemasi asiat auttavat sinua tulevaisuudessa rakentamaan maailmaa, jonka haluat?

Miltä osin tämä työpaikka oli yhdenmukainen haluamasi maailman kanssa?

Entä miltä osin ristiriidassa?

Mitä eväitä työpaikka antoi haluamasi maailman rakentamiseen?

Ellei antanut, mitä pitäisi tehdä toisin tai missä avautuisi mahdollisuuksia luoda maailmaa, jonka haluat?

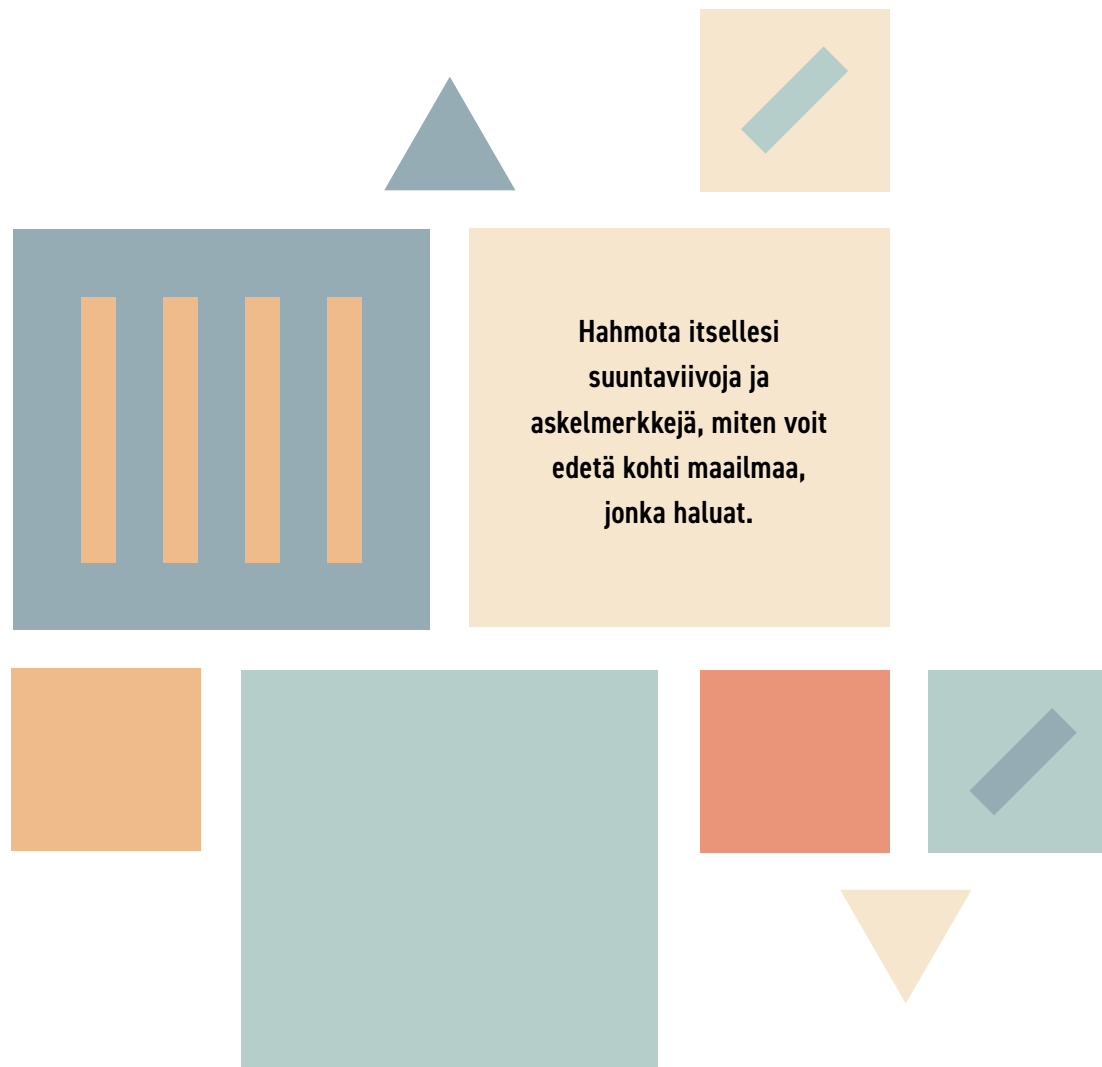
OPPIJAN KYSYMYKSET

Palauta mieleesi tämän oppaan ensimmäisessä kysymyksessä hahmottelemasi maailma, jonka haluat. Tarkastele sitä nyt työssäoppimisjaksolta saamiesi kokemusten valossa.

Millaisia mahdollisuuksia tulevaisuudessa näet?

Millaisia ongelmia maailmassa pitäisi ratkaista tai millaisiin mahdollisuuksiin tarttua, jotta pääsisit lähemmäs maailmaa, jonka haluat?

Mitä tarvitset, jotta voit tehdä työtä sinulle tärkeän asian parissa? Miksi tarvitset juuri sitä?

OHJAAJALLE EVÄIKSI REFLEKTIOKESKUSTELUUN

Nuori on käynyt läpi työssäoppimisjakson ja pohjinnut sen yhteydessä merkityksellisiä ja suuriakin kysymyksiä omaan työelämä- tai yrittäjyyspolkuunsa ja maailman muutokseen liittyen. Ohjaajan tehtävänä on tarjota nuorelle tukea ja apua uuden maailman rakentamiseen. Oppaassa ehdotettujen oppijan kysymysten tavoitteena ei ole vastuuttaa häntä koko maailman, työelämän ja yrittäjyyden muutoksesta. Reflektiokeskustelu keskittyy siksi nuoren tukemiseen hänen matkallaan uuteen maailmaan, työhön ja yrittäjyyteen.

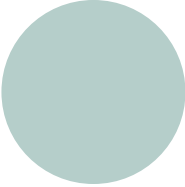

Seuraava lista avaa periaatteita kohtaamiseen, jossa pääroolissa ovat nuoren kokemukset ja ajatukset ja tärkeässä sivuroolissa ohjaajan kokemus, osaaminen ja niihin perustuva tuki.

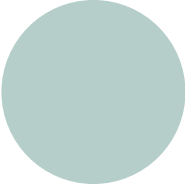

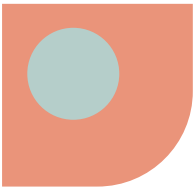
- ✎ Älä kuvittele, että tietäisit nuoren puolesta, millainen maailma on hänelle hyvä. Tai että tietäisit nuoren puolesta, millaisen työn hän haluaa. Ota huomioon jokaisen yksilöllisyys ja yksilöllinen elämäntilanne. Auta nuorta tunnistamaan, mikä on se tärkeä asia, jota varten hän haluaa oppia

OHJAAJALLE

jotain työssäoppimisjaksolla. Pohtikaa myös, miksi se on tärkeää. Anna siis nuoren itse määrittää miksi ja mitä hän tarvitsee.

-
- 👉 Hahmota oman sosioekonomisen ryhmäsi silmälasit: oletko samasta kuplasta nuoren kanssa? Kun todennäköisesti et ole, mieti, miten voit ymmärtää maailmaa, jossa nuori elää? Miksi ja miten nuori näkee maailman eri silmin kuin opettaja, äiti, isä, isovanhempi, yrittäjä, esimies? Keskustele yhdessä nuoren kanssa, millä tavoin maailma on teille erilainen. Muista nuoren päärooli, on erityisen tärkeää kuulla kuinka hän näkee ja kokee maailman, ei olettaa millainen se hänelle on.
 - 👉 Muista sanoa nuorelle: "Sorry, me vanhat on tehty pahoja virheitä. Nyt te joudutte pelastamaan, mitä pelastettavissa on". Et voi syyttää nuorelle vanhojen sukupolvien maailmankatsomusta, joka on ajanut maailman kestävyysasteisiin. Voit vain kannustaa nuorta
-
-

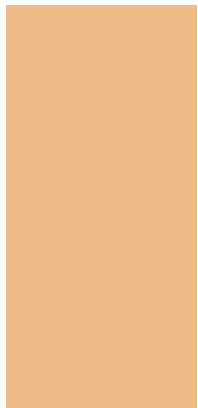
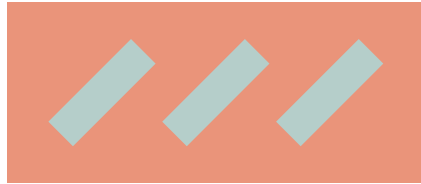
A decorative graphic consisting of three circles and two squares. The top-left circle is light teal and contains the text 'OHJAAJALLE'. The top-right circle is a darker teal. The bottom-left circle is also a darker teal. Below the circles is a large light teal square with a smaller light orange triangle in its top-left corner. At the bottom right is a solid light orange square.

OHJAAJALLE

ajattelemaan kriittisesti ja empaattisesti. Älä tarjoa patenttiratkaisuja äläkä yksinkertaista. Muistuta itsellesi, että et leikkaa radikaaleilta ideoilta siipiä vain siksi, että et välttämättä ymmärrä niitä. Radikaaliin uuden maailman luomiseen tarvitaan joskus ideoita, joita vanhat pierut eivät heti ymmärrä.

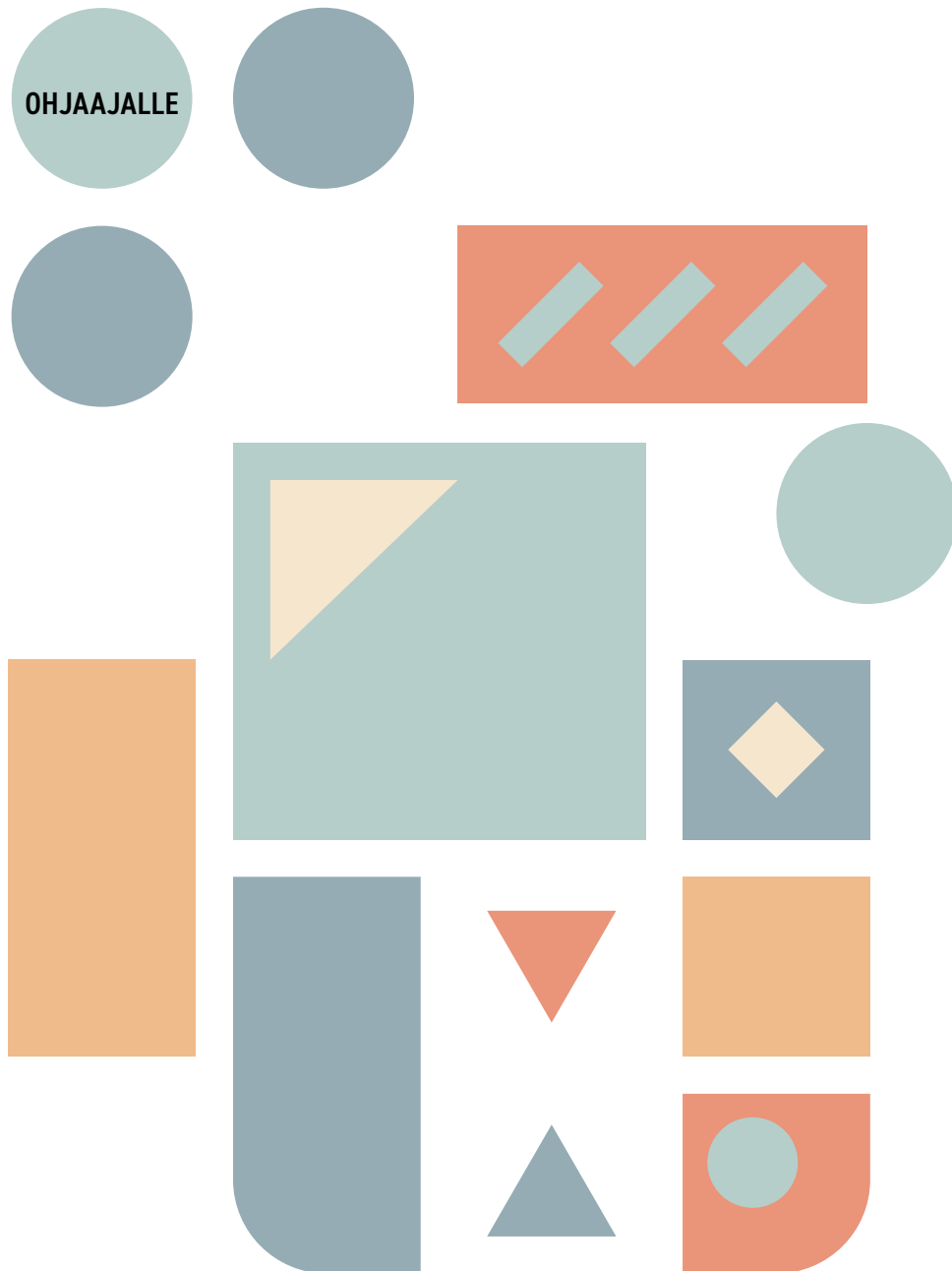
- 👉 Muistuta, että mitä ikinä tekeekin, se on suhteessa toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, ympäristöön – avatkaa vastuita ja arvioikaa vaikutuksia yhdessä. Miettikää, millaisia vaikutuksia maailmaan nuoren työllä ja yritystoiminnalla olisi. Ketkä kaikki näistä vaikutuksista kantavat yleensä vastuuta? Voisiko nuori liittoutua noiden vastuunkantajien kanssa, tai voisiko heihin vaikuttaa jotenkin?
- 👉 Auta nuorta miettimään, mistä asioista hän haluaa tehdä arkea ja työtä. Kuvitelkaa yhdessä, miltä tekeminen tuntuisi, kun se olisi toistuva arjen rutiini. Tunnistakaa, mikä työssäoppimi-

OHJAAJALLE

sen kokemuksissa oli sellaista, minkä parissa nuori voisi tehdä työtä päivästä toiseen – ja minkä parissa ei missään nimessä.

- 👉 Vaikka nuori onkin pääroolissa, älä anna hänen jäädä yksin, ellei hän välttämättä halua. Kysy, voitko auttaa häntä tavoittelemaan maailmaa, jonka hän haluaa ja kuinka. Ellet voi auttaa, varmista, että nuori tietää, kuka voi ja kuinka hän saa tarvitsemansa avun ja tuen. Korosta, että maailmassa ei ole pakko puurtaa yksin, vaan yhteistyö usein keventää tekemistä.
- 👉 Tunnistakaa, tarvitseeko nuori laumaa vai olisiko hän valmis työskentelemään yksin. Miettikää, mistä nuori yrittäjänä löytää yhteisöllisyyden: työkavereita, vertaisryhmää, yhdessä tekemistä, tukiverkoston. Yrittäjällä ei usein ole työkavereita. Kuinka ja kuka nuorta voisi auttaa oman lauman löytämisessä yrittäjänä työelämässä?

- 👉 Pohtikaa suunnitelmassa etenemistä: mitä ja missä järjestyksessä nuori tekee. Pitäkää askeleet pieninä. Miettikää, mikä on seuraava askel, jos lähtee kulkemaan tätä polkua. Missä kohtaa voi uudelleen tarkastaa, haluaako edelleen samaa asiaa? On tärkeää tarkastella kriittisesti matkan varrella, onko tavoite edelleen sama. On ok muuttaa tavoitetta.
- 👉 Tehkää exit-suunnitelma, takaportti saa olla näkyvissä koko ajan. Tässä kohtaa tarvitaan ohjaajan tietoa ja osaamista yritystoiminnan ja työelämän säännöistä. Kerro nuorelle, kuinka voi tehdä u-käännöksen, jos huomaa, ettei haluaakaan jatkaa. Varmista, että nuori tietää, kuinka kyydistä pääsee pois ja polkua voi vaihtaa.

Yrittäjyyden musta puoli – En ryhdy yrittäjäksi, koska

Yrittäjä on aina töissä,
työ on raskasta ja ikävää
puurtamista

Yrittäjyys vaatii liikaa
erilaisia taitoja ja osaamista

Yrittäjä on yksinäinen, kun
ei ole aikaa ihmissuhteille

On jatkuva huoli toiminnan
tuloksellisuudesta ja
kannattavuudesta

Ei ole yhteiskunnallisia rakenteita, jotka turvaisivat
vaikkapa freelanceria. En halua yrittäjäksi
pakotettuna ja toimeentuloturvan puute ahdistaa

Yrittäjyyden pinkki puoli – Voisin ryhtyä yrittäjäksi, koska

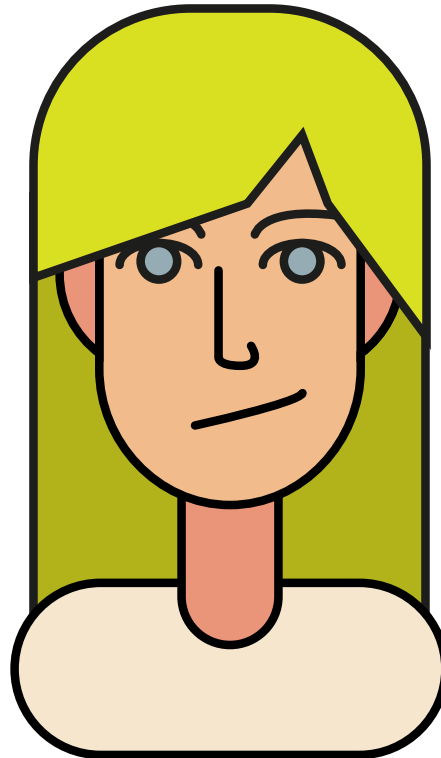
Voin toteuttaa itseäni ja
minulle tärkeitä arvoja

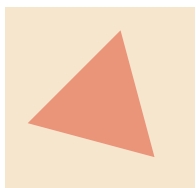
Voin hyödyntää omaa
osaamistani ja toteuttaa
intohimoani

Saisin olla oman itseni herra

Yrittäjyys mahdollistaa
taloudellisen menestyksen

Yrittäjyys on tehokas
vaikuttamisen tapa

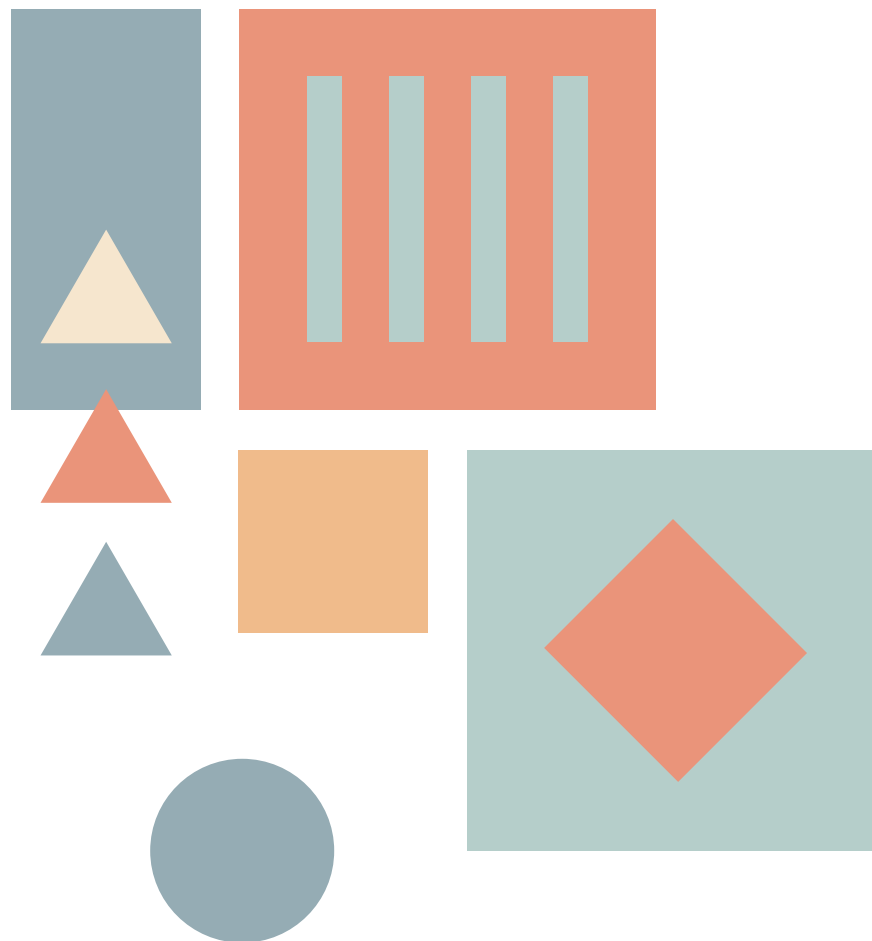

KARTTA MAAILMAAN, JONKA HALUAT - OMANNÄKÖISTÄ YRITTÄJYYTTÄ JA TYÖELÄMÄÄ ETSIMÄSSÄ on opas

- 👉 Nuorelle, joka on menossa työssäoppimaan, työharjoitteluun tai työkokeiluun ja etsii oman näköistä yrittäjyyttä ja työnteen tapaa
- 👉 Ohjaajalle, joka haluaa auttaa nuorta tunnistamaan työssäoppimisen tarjoamia mahdollisuuksia

Opas on toteutettu ESR-hankkeessa LUODE - luonto ja taide nuorten työelämätaitojen oppimisympäristönä.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto